

Krigen fortsætter i Istedgade

Et stigende antal misbrugere omkring det hårde stofmiljø på Vesterbro har deltaget i krig, været udsat for tortur eller ekstrem fattigdom. Oplevelser, der kan udløse posttraumatisk stresslidelse og misbrug. 44-årige Hossam er en af dem, der har krigstraumer og har taget turen gennem Istedgades stofmiljø.

AF ESKIL THYLSTRUP

44-årige Hossam har en høreskade og taler permanent et par decibel højere end gennemsnittet. Det er ikke rockmusik, der har skadet hans hørelse, det er en Kalashnikov. Smerter i benet minder ham om den dag i 2005, hvor lægen på Bispebjerg Hospital talte om amputation. Næsen er ødelagt af kokain. Ar på armen vidner om gamle fejlfix, operationer og bylder.

Hossam sidder ved et lille rustikt træbord i stueetagen på Mændenes Hjem. Solen falder ind gennem vinduerne fra Istedgade. Det er tidligt om formiddagen på en almindelig hverdag, hvis ellers sådan en findes herinde. Det er i stueetagen, at husets beboere mødes til en kop kaffe og køber mad, det er her, man kan hente gratis kanyler og købe Hus Forbi. Det er her stofmisbrugerne omkring Nordeuropas største åbne stofscene mødes og hviler, skændes, griner, kokser, låner telefonen, toilettet, får et bad, en T-shirt eller en paptallerken. Og når de kan komme til det, så blander de stoffer, sælger, bytter, ryger og fixer.

Hossam taler arabisk med to landsmænd omkring bordet. Den ene virker voldsomt medicineret. Han er stor med langsomme bevægelser og tung i øjnene. Han er netop blevet sat ud af sin lejlighed. Den anden er en lille, ældre mand med ølmave, indsunkne kinder og to tænder i undermundten. Gebisset har han tabt igen. Han venter på, at der bliver et ledigt værelse på en institution for psykisk syge stofmisbrugere. Ventetiden er lang, flere år kan der gå, før det bliver hans tur. De har alle tre deltaget i den samme krig. De har

alle tre en lang historik i Istedgade.

I lokalet ved siden af larmer en gruppe håndværkere med et tryklufsbør. Man forbereder Danmarks første permanente stofindtagelsesrum. Det er en ombygning til millioner af kroner i et gammelt hus, hvor væggene har set mere end meget. Der er ikke mange mennesker denne formiddag. Larmen, ombygningen og solen udenfor har flyttet stofscenen for en tid. Indimellem kommer en narkoman og henter kanyler.

Nye fliser og nymalede vægge, men brugerne er de samme, mere slidte end nogensinde. Og nye kommer til.

Hossams historie på Mændenes Hjem starter i 1998. Dengang var han på stoffer. I dag er han clean og har været det i 8 år. Alligevel kommer han her ofte. Det gør ondt på ham at komme herinde, for det minder ham om de mange spildte år. Han er også flov. Flov fordi han altid vender tilbage. Men at han overhovedet sidder her, at han er i stand til vise overskud, være stof-fri og beholde sin lejlighed, imponerer de medarbej-

dere, der kender hans historie og har set ham i de vilde år. Men det er også frustrerende for dem at se, hvor svært det er for Hossam at finde et andet fællesskab og komme det sidste stykke vej væk fra gaden.

Dobbeltværelse med krigstraumer

16. december år 2000: Det er snart jul. Hossam er 32 år. Han er hjemløs stofmisbruger. Han kom til Danmark i 1988. Hans liv har taget en voldsom de-route. Stofferne har taget magten. Han befinder sig i epicentret for stofmisbrug og kaotisk adfærd, Mændenes Hjem. Her kan man mærke, at verden er blevet mindre, kokainen billig og strømmen af flygtninge og asylansøgere med krigstraumer er steget.

Hossam har langt mørkt hår ned over begge skuldre, grønne øjne og en brækket næse. Han er faktisk en flot fyr - som en mellemstilig udgave af Antonio Banderas. Han kommer langt på charmen. Værelset, han sidder i, er et dobbeltværelse på 12 kvadratmeter. Der står to senge, et bord og et skab. Under sin seng

gemmer Hossam et par sko, som han har stjålet på Københavns Hovedbanegård. De skal sælges senere, så der er til det næste fix.

I den anden seng ligger hans 'pindemakker' og sover, selvom det er højlys dag. Han er også stofmisbruger ligesom alle de andre beboere i herberget. Hossam har klaget flere gange. Det vil ende galt mellem de to. Den anden beboer larmer om natten, og personalet forstår Hossams bekymring. De kender til værelseskammeratens vilde mareridt. Han skriger i søvne, rejser sig nogle gange og kæmper med næverne og slår ud efter skyggerne i sit sind. I drømme befinder han sig midt i den krig, han er flygtet fra. Når han er vågen, er de fleste beboere i huset bange for ham og går en stor bue uden om ham.

Hossam har selv sine skygger at kæmpe imod. Han får mareridt og lider af angstanfald. Det slår gnister mellem de to. Som når man sætter et spejl op foran en kampfisk. Den angriber.

Når natten falder på, og der bliver serveret kaffe for gadens folk, så åbner Hossam sig op for personalet og fortæller om sine oplevelser i borgerkrigen i Libanon. Historier om en opvækst som barnesoldat, om et 8-måneders fængselsophold i Libanon i 1997, da han skal besøge sin familie, og om tortur, han har været udsat for - i fængslet - men også af andre i misbrugsmiljøet. Han vil gerne have hjælp. Han vil gerne væk. Til et andet værelse, et andet herberg, til broderen i Århus, allerhelst til egen lejlighed.

Men han vender hele tiden tilbage. Afhængig af stoffer, afhængig af at stjæle, afhængig af Istedgade.

Kokain som selvmedicinering

Amnesty's internationale lægegruppe anslår, at mellem 34 og 50 procent af alle nyankomne asylansøgere i Danmark opfylder kriterierne for posttraumatisk stressbelastning, bedre kendt som PTSD. Overfører man det tal til alle flygtninge i Danmark, svarer det til cirka 30.000 mennesker.

Personalet på Mændenes Hjem kan ikke selv stille diagnosen. Men det er umiddelbart den lidelse, der falder dem ind, da de lærer Hossam at kende og observerer hans adfærd. Det kan skyldes, at netop denne lidelse har fået ekstra megen opmærksomhed og mediedækning i begyndelsen af 00'erne, hvor danske soldater begynder at vende hjem fra missioner med

lignende symptomer.

Sygdommen er kendetegnet ved, at en traumatisk oplevelse har sat sig fast i sindet. Den er særlig udbredt blandt flygtninge, der har været udsat for tortur, eller soldater, der har været i krig. Et typisk symptom er genoplevelser af den traumatiske oplevelse - enten ved mareridt eller som hallucinationer i vågen tilstand; et værelse på et herberg kan minde om en fængselscelle og skabe flashbacks, en kø i Netto kan minde om madkøen i flygtningelejren, et pludseligt lysglimt i øjenkrogen kan give mindelser om en granat, der springer bag dig. At genopleve udløser angst, og det at få angst skaber yderligere grobund for genoplevelser. Nogle bliver voldsomt irritable, andre trækker sig ind i sig selv og isolerer sig fra alt, der kan udløse deres angst.

Symptomerne kan minde om depression, og i dag behandler lægerne ofte med antidepressiv og angstdæmpende medicin samt sovepiller. Der findes ikke en decideret medicinsk behandling rettet mod PTSD.

Når man sammenholder med, at omkring 80 procent af afhængigheden af rusmidler kan føres tilbage til en eller anden form for selvmedicinering, så giver det måske mening, at Hossam begynder på heroin. Og senere kokain. Især kokainen bliver han glad for. Den giver ham en følelse af at genvinde kontrol. Han føler sig skarp og ovenpå, og han er ved fuld bevidsthed. Larmen forsvinder fra hans hoved. Det er et genialt stof.

Kokainen har bare en kedelig bagside. I det ene øjeblik undgår du at mærke din angst. I det næste er der nogen efter dig. Verden er mørk, stemmerne vil ikke forsvinde, og din virkelighed er et mareridt, du ikke kan flygte fra. Rotter spiser dig levende og kravler under din hud. Folk forfølger dig. Du taler med Gud. Kun din egen fantasi sætter grænsen. Kokain er et fantastisk stof. Men det har en bagside, det fremkalder psykoser, paranoia og skizofreni.

Psykose

Allerede på personalets morgenmøde den 16. juli 2002 udtrykker en medarbejder på Mændenes Hjem bekymring. De andre beboere på gangen er trætte af Hossam. De klager over ham og truer med, at de vil give ham tæsk. Han kommer i mange konflikter, også selv om man bevidst har givet ham et eneværelse.

Han tænder af og virker truende. Og nu læner han sig op ad en udlogering fra herberget. Hans misbrug gør ham psykotisk. De kan ikke have ham boende, hvis han fortsætter med kokain.

En af medarbejderne kender Hossam fra tidligere og skriver i et notat, at han råber meget, men at det sjældent udvikler sig. Dagen inden har man forsøgt at få ham indlagt på Hvidovre Hospitals psykiatriske afdeling, Brøndbylund. Hossam har det dårligt, føler sig paranoid og vil indlægges. I taxaen på vej derud sidder Hossam som på nåle. Hans kropssprog virker anstrengt, og han taler uafbrudt, uden at medarbejderen kan finde hverken hoved eller hale i det, han siger. Da de ankommer til Brøndbylund, forklarer de den vagthavende, kvindelige psykiater, hvordan Hossam har det. Da hun hører om Hossams kokainmisbrug, ringer hun til overlæge Henrik Rindom, der forklarer, at Hossam har udviklet en overfølsomhed over for kokain. Han bliver psykotisk og vil fortsætte med at blive mere psykotisk ved stadig mindre mængder. Han skal ikke indlægges, han skal holde op med at tage kokain. Han er ikke psykisk syg i den forstand, at man kan stille en diagnose, i hvert fald ikke så længe han er på kokain. Hossam får en håndfuld piller med på hjemvejen. Det får ham til at 'falde ned'. Den første snupper han i taxaen.

I løbet af det næste døgn sætter han ild på sit værelse tre gange. Den ene gang er det den brandsikre dyne, han sætter ild til. Det giver en masse røg. Hossam hører stemmer og føler sig forfulgt. Han starter ild for at tilkalde personalet.

Hossam er ikke psykotisk hele tiden. Han taler jævnligt med personalet om de tanker, han har. Om de ting, han har oplevet, og de forsøger løbende at lave aftaler med en psykolog, der kan hjælpe Hossam. Men det er et detektivarbejde at finde psykologer, som vil behandle stofmisbrugere, og alle aftaler besværliggøres yderligere af Hossams adfærd. Der skal skaffes penge til stoffer, og stofferne skal indtages med hyppigere mellemrum.

Det er ikke blevet nemmere for krigstraumatiserede stofmisbrugere at komme i behandling i 2013. I dag er der et halvt års ventetid på at få psykologhjælp hos Center For Torturofre. Stofmisbrugere, som ønsker hjælp, skal have været i behandling og stoffrie i mindst et halvt år.

BAGGRUNDSLÆSNING:

MTV om behandling og rehabilitering af PTSD - herunder traumatiserede flygtninge. Af: Lund, M., Sørensen, J. H., Christensen, J. B., Ølholm, A. Dansk med engelsk resumé. Medicinsk Teknologivurdering. Version 1.0. Udgivet af Region Syddanmark, Center for Kvalitet. 2008.

Download: www.regionsyddanmark.dk & www.centerforkvalitet.dk

Følgesygdomme

Ligesom mange andre stofmisbrugere er Hossam elendig til at stikke i sig selv. Han rammer ofte forkert og laver fejlfix, der giver sår og bylder. Somme tider sutter han på nålen, inden den ryger i armen. Det fjerner den svien, som kokainen skaber mod huden. Men bakterier fra mundhulen ryger direkte ind i blodet sammen med alt det affald, mellemhandlere har blandet i for at tjene lidt ekstra. Det kan for eksempel være benmel eller hovedpinepiller. I sidste ende er det modtagerens krop, der betaler prisen. Med op mod 20 injektioner om dagen giver det nogle heftige betændelsestilstande. Sygeplejerskerne på Mændenes Hjem frygter en overgang, at Hossam har fået betændelse på hjerteklappen. Det er meget hyppigt blandt kokainmisbrugere. Fra hjertet 'fordeles' betændelsen ud i kroppen og ender som bylder på ryg, arme og ben. I værste fald kan det give blodpropper eller sætte sig på rygsøjlen. Hossam er fanget i en spiral, der kører nedad. Han turnerer nu ikke kun mellem byens forskellige herberger og fængsler. Hospitalsophold er også blevet en del af karrusellen.

At have posttraumatisk stresslidelse er i sig selv invaliderende. Små lyde eller udfald kan virke som truende angreb i en stresset hjerne. Men når man bor eller opholder sig i storbyens pulserende centrum og midt i Nordeuropas største åbne stofscene, et ofte konfliktyldt og aggressivt miljø, så bliver det ikke nemmere. Nerverne provokeres konstant og falder aldrig helt til ro. Hvor 'normale' mennesker kommer sig forholdsvis hurtigt over små chok i hverdagen, tager det meget længere tid for en person med posttraumatisk stresslidelse. På den måde risikerer stofmisbrugere med denne lidelse at være i et evigt beredskab: Kampzonen er lige uden for døren, og impulser rammer ens hjerne konstant, så man doper sig endnu mere. Og hvis man hele tiden er i kampzonen, så mærker man omvendt heller ikke, at der er noget galt. Man er lige som de andre. Reaktionsmønstrene og omverdenen er genkendelig.

Men hvorfor vende tilbage til kampzonen i Istedgade? En psykologisk forklaring kunne være, at man gør det for at bevise for sig selv, at man kan klare det, at man netop ikke flygter.

KILDER OG BAGGRUNDSMATERIALE

Artiklen og rekonstruktionerne er blevet til på baggrund af samtaler med Hossam samt med nuværende og tidligere personale på Mændenes Hjem samt notater fra Hossams journal på Mændenes Hjem. Desuden er der indhentet viden om posttraumatisk belastningsreaktion, rusmidler, selvmedicinering, behandlingsdomme og miljøpåvirkning hos Henrik Rindom, overlæge i specialpsykiatri på Hvidovre Psykiatriske Center, hos Susanne Hagen, overlæge på Sankt Hans Hospital, Michael F. Pedersen, sygeplejerske på Mændenes Hjem samt hos Stig Winther Pedersen, psykolog og VISO fagspecialist.

Men hvad så, når der bliver stille? Når man kommer på afstand. Når man er alene med sine egne tanker og følelser. Hvad er det så for oplevelser, der venter?

Egen lejlighed

28. oktober 2002: Hossam kommer glædestrålende ind til personalet på Mændenes Hjem og fortæller, at han har fået lejlighed. Den er helt nyistandsat og ligger på Østerbro. Hossam har hørt, at personalet vil besøge ham, og spørger, om de kommer til aftensmad eller morgenmad, og om han skal købe vin. Hvor mange gange har han ikke sagt, at når han først har en lejlighed, så vil han være clean? Nu skal det være. Men så let går det ikke. Det bliver et nederlag. Han bliver deprimeret. Han fortsætter med kokainen, og han hører stadig stemmer.

Alligevel ser Hossam i dag lejligheden som en del af hans redning, fordi han fik mulighed for at tage pauser fra miljøet i Istedgade. Ind i mellem køber han større mængder af stof, som han tager med hjem til sig selv. Han blokerer døren og trækker gardinerne helt ned. Han kan finde på at isolere sig i dagevis, og han behøver derfor ikke gå rundt på gaden, sidde på Maria Kirkeplads eller andre steder for at tage sine stoffer. Han sidder altid det samme sted i lejligheden, i en stol på det persiske tæppe i stuen. Men kokain skal indtages hele tiden, mange gange i døgn. I perioder ses han stadig meget på Mændenes Hjem og i Istedgade. På et tidspunkt lukker personalet for hans brug af toilettet. Han bruger det til at fikse ligesom de fleste andre, der låner det i løbet af dagen. Han stjæler stadig for at få penge til sit misbrug, og selvfølgelig bliver han taget og må en tur i Vestre Fængsel.

Hossam får det tiltagende dårligt i lejligheden, og til sidst får han tildelt et plejeophold på Sankt Hans, afdeling M20. Men dagen hvor han skal af sted, bliver der slået alarm på Mændenes Hjem.

En kvindelig medarbejder hører et skrig fra toilettet og skynder sig derud. Her finder hun Hossam i heftige kramper. En læge, som tilfældigt er i huset, tilkaldes. Da Hossam vågner fra kramperne, går reflekserne i gang. Han slår ud efter lægen og medarbejderen. De forsøger at tale ham ned, men han har et 'vildt udtryk i øjnene'. De flygter om på ydersiden af døren og forsøger at holde den, mens Hossam sparker løs på indersiden, så pudset falder ud langs

karmen. De trykker på den overfaldsalarm, der ryger direkte ind til Station 1. Kort efter ankommer politiet og fører Hossam væk i håndjern.

Et par timer senere løslades han, efter at personalet fra Mændenes Hjem har talt med politiet. Hossam tager selv toget til Sankt Hans. Men han kan ikke holde sig fra stofferne. Og efter et par måneder er han tilbage i Istedgade.

Døgnbehandling og behandlingsdom

Foråret 2005: Hossam får bevilget tre måneders døgnbehandling på behandlingsstedet Kongens Ø ved Arresø i Nordsjælland. Her begynder hans første stoffri periode. Da Hossam skal hjem, klipper han sit lange hår af. Det har fulgt ham, siden han var teenager i flygtningelejren på bjergsiden nord for Sidon i det sydlige Libanon. Han var ikke bare i krig dengang, han var også en teenager i oprør. Nu er han er klar til en forandring. Han vil give slip på krigeren indeni. Han har taget på og ser godt ud. Han har sluppet sit sidemisbrug af kokain og heroin. Men metadon fixer han stadig. Piller, som er beregnet til at spise og tage abstinenserne fra heroin, knuser han, blander med vand og fixer.

Hossam har i flere år haft problemer med fejlfix og bylder. Han har svært ved at finde årer, han kan stikke i, og er derfor begyndt at fixe i lysken. Men det kan let gå galt, for i lysken sidder et par af de store hovedblodpulsårer, som man ikke må ramme, det kan man dø af. En byld i lysken volder ham nu så stor smerte, at han hverken kan gå eller sidde. Han har flere gange været indlagt med bylder og ekstrem lav blodprocent. Og bylden udvikler sig efterhånden til et permanent åbent sår, der skal holdes fri for infektioner.

Lejligheden bliver misligholdt, og en hjemmesygeplejerske får sig en forskrækkelse, da hun ser hans hjem og sårets tilstand. Hun nægter at skifte og rense Hossams sår under de forhold. Hun beskriver lejligheden som uhumsk og beskidt, med aviser og snavs over alt. Vasken er stoppet, og der er ikke lys på toilettet. En stor storknet blodplet har samlet sig på tæppet under stolen.

Hossam oplever det, som om hun pludselig står i lejligheden og nærmest råber ham ind hovedet, mens hans sover. Han bliver ramt på sin stolthed. Han bliver ked af det og vred, for han har altid sat en ære i at

bo pænt og holde orden. Men han kan godt se, at han har brug for hjælp. Et par uger senere er et kommunalt rengøringshold i gang med den store rengøring. Han kan ikke opholde sig i lejligheden imens. To dage har de sat af.

Hossam vil væk fra gaden. Han vil gerne tilbage til Sankt Hans. Det viser sig, at der er en behandlingsdom på vej. En dommer har kigget på Hossams kriminelle historie, som består af utallige butikstyverier, og vurderer ham til at være mere psykisk syg end kriminel. Det er slut med at komme i Vestre Fængsel.

Den 5. januar 2006 tager Hossam på hospitalet med en medarbejder fra Mændenes Hjem. Hossam har ugen inden været indlagt med sit sår i lysken, der nu er så tæt på de store pulsårer, at det ikke kan opereres. Det er et hul, hvor man kan kigge ned til hans blodårer. Lægen er positiv over for den effekt, forbindelserne har haft på såret. Det er blevet bedre. Alligevel er han ret direkte, da han fortæller Hossam, at hvis han fortsætter med at fixe i lysken, kommer de til amputere hans ben. Og muligvis vil han dø af det. Hossam bliver chokeret og vred. Men det sætter nogle tanker i gang. For første gang i mange år føler han sig for alvor motiveret til at stoppe med at fixe.

Behandlingsdommen betyder, at han får en længere periode på Sankt Hans, hvor han påbegynder samtaler med en psykolog samtidig med, at han får de samme piller mod angst og søvnløshed, som han har brugt tusindvis af kroner på at købe i Istedgade.

Hossam ønsker ikke, at forløbet omkring selve behandlingen og den diagnose, der ligger til grund for behandlingsdommen, bliver beskrevet yderligere i denne artikel. Men generelt kan man sige, at ingen dømmes til psykiatrisk behandling 'kun' på baggrund af posttraumatisk stresslidelse. Behandlingsdommen løber endnu.

I 2006 tager Hossam for første gang i otte år ned for at besøge sin mor i Libanon. I 2007 tildeles han førtidspension.

Plan og handling

Maj måned 2013: 13 år efter, at Hossam satte ild på sit værelse på Mændenes Hjem, bor han i sin egen lejlighed sammen med en kæreste. Det er en stor treværelses lejlighed. Der er lædersofa og fladskærm, potteplanter og slik i skålen. Orientalsk i stilen på en

afdæmpet måde. Smagfuldt, og ikke en nullermand ligger forkert. Vejen fra at være kaotisk stofmisbruger i Istedgade til at blive stoffri har været lang.

Når han ser de andre misbrugere med traumatiske oplevelser i bagagen, føler han sig heldig. Han er kommet videre med sig selv. Han har sine lemmer i behold. Han kan rådgive de andre, han har status og får respekt. En tur op ad Istedgade er stadig en tur på hjemmebane. Han er en del af klubben. Hans mareridt og flashbacks er ikke forsvundet, men han holder det for sig selv og er blevet bedre til at tackle dem. Men han har stadig svært ved at være alene. Han kan ikke kigge ind i væggen derhjemme, og han bliver hurtigt stresset. Han tænker også på sin alder. Hvor mange år har jeg at leve i? Hvad vil jeg bruge dem til?

I starten af maj måned ser Hossam tilfældigt et stykke A4-papir sat op som opslag på Mændenes Hjem.

Er du på førtidspension, og har du lyst til at komme videre? Der står et telefonnummer på en sagsbehandler, der hedder Sussi, og par linjer om, hvordan man kan komme i gang igen sammen med firmaet Plan og Handling. Hossam tager et par billeder af opslaget med sin smartphone, og et par dage efter ringer han op og laver en aftale.

Han er en smule nervøs, da han møder op til første møde i Skt. Gertruds Stræde ved Strøget for at fortælle om sig selv. Han kommer op ad trapperne i et gammelt skævt hus med skæve vægge og store mørke oliemalerier. En gråhåret mand med tykke brille og et par venlige øjne tager imod Hossam på et lidt rodet kontor og byder på kaffe. Der er god kemi imellem de to. Hossam imponerer med sin latter. De laver en aftale, og Hossam er i gang. Han skal passe Plan og Handling's galleri på Vesterbrogade i fire timer om ugen. Lønnen er 50 kroner i timen, som man får ud over pensionen. Ikke nok til at betale den massive gæld, Hossam, ligesom de fleste andre stofmisbrugere, har fået bygget op til det offentlige. Men det er ikke det, det drejer sig om. Han vil ud og prøve noget nyt. Han vil væk. Han har bevist, at han kan overleve gaden. ■